

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 56/2012-40

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. apríla 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Milana Ľalíka a Petra Brňáka predbežne prerokoval sťažnosť M. I., K., zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 169/98 (predtým sp. zn. 5 C 111/91) a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. I. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 169/98 (predtým sp. zn. 5 C 111/91) porušené bolo.

2. M. I. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré je Okresný súd Košice-okolie p o v i n n ý zaplatiť jej do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Vo zvyšku s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 18. augusta 2011 doručená s'ťažnosť M. I. (ďalej len „s'ťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 169/98 (predtým sp. zn. 5 C 111/91).

2. S'ťažovateľka uviedla, že je účastníčkou konania o určenie vlastníckeho práva pôvodne vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 5 C 111/91 (teraz pod sp. zn. 17 C 169/98), ktoré stále nie je právoplatne ukončené a preto navrhla, aby ústavný súd po prerokovaní jej s'ťažnosti rozhodol nálezom tak, že jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zakotvené v článku 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote zakotvené v čl. 6 ods. 1 prvej vete dohovoru bolo postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 169/98 (predtým sp. zn. 5 C 111/91) porušené, prikáže okresnému súdu v označenej veci konať bez zbytočných priet'ahov a prizná jej finančné zadost'učinenie v sume 15 000 €, ako aj náhradu trov konania.

3. Na základe výzvy ústavného súdu predsedníčka okresného súdu uviedla, že zdĺhavý postup súdu ovplyvnili časté zmeny návrhu na začatie konania v jeho predmete i okruhu účastníkov konania, nečinnosť navrhovateľa, veľký počet odporcov (vyše 50 osôb) a s tým spojené problémy pri doručovaní súdnych zásielok a aj časté zmeny v osobe konajúceho sudcu. Predsedníčka okresného súdu zároveň upustila od ústneho pojednávania;

rovnako sa vyjadřila aj sťažovateľka, preto ústavný súd vo veci nenariadil ústne pojednávanie [§ 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

4. Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

5. Sťažovateľka sa sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom, zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

6. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

7. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

8. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Otázku existencie zbytočných prietáhov v občianskom právnom konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd skúmal vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu s prihľadnutím najmä na skutkovú a právnu zložitosť veci (a), správanie sťažovateľky (b) a postup okresného súdu (c).

a) Pokiaľ ide o kritérium zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že predmetom konania je rozhodovanie o určení vlastníctva k nehnuteľnosti.

Po právnej stránke ide o štandardnú občianskoprávnu vec patriacu do rozhodovacej agendy všeobecného súdництва. Zložitou sa môže javiť iba z dôvodu viacerých účastníkov konania a z toho vyplývajúcej komplikovanejšej situácie pri odstraňovaní nedostatkov žaloby, zmeny okruhu účastníkov v dôsledku úmrtí v kontexte s doručovaním písomností, ako aj vykonávania dokazovania výsluchmi účastníkov a svedkov. K faktickej zložitosti prispieva aj podávanie protinávrhov a „dodatkov k nim“ odporcami (medzi ktorých patrí aj sťažovateľka) a ich dispozícia s nimi (vzájomný návrh podali a vzali späť a následne znova podali).

b) Pri hodnotení preskúmvanej veci podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky, ústavný súd zo sťažnosti a spisu zistil, že na celkovej dĺžke konania sa sťažovateľka nepodieľala.

c) Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a zistil, že celé namietané konanie je poznačené neefektívnym postupom okresného súdu. Okrem neefektívneho postupu sa v priebehu konania vyskytli aj obdobia dlhšej nečinnosti okresného súdu (od 26. septembra 1998 do 2. augusta 2001 – 34 mesiacov, od 13. februára 2002 do 23. februára 2004 – 23 mesiacov, od 23. februára 2004 do 7. januára 2005 – 10 mesiacov, od 7. novembra 2005 do 23. januára 2007 – 13 mesiacov), spolu 6 rokov a 8 mesiacov. Uvedená nečinnosť okresného súdu nie je ničím ospravedlniteľná, pretože počas viac ako 6 rokov okresný súd nevykonával vo veci žiadne úkony. Navyše, okresný súd ani v ostatných obdobiach nevykonával vo veci vždy úkony, ktoré mali smerovať k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka počas súdneho konania nachádzala. Ústavný súd zo spisu zistil, že tie procesné úkony, ktoré okresný súd vykonal, sú poznačené neefektívnosťou, konajúci súd napríklad mnohokrát bezvýsledne vyzýval žalobcu na predloženie listinných dôkazov bez toho, aby použil aj poriadkové opatrenie voči žalobcovi. Okresný súd tým nevytváral podmienky na odstránenie právnej neistoty sťažovateľky. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že v konaní došlo k priťahom, ktoré neboli spôsobené zložitou veci ani správaním účastníkov konania, ale v dôsledku postupu okresného súdu.

9. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že doterajším postupom okresného súdu došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

10. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv a slobôd vzniklo nečinnosťou, môže ústavný súd prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Aj keď k porušeniu označených práv došlo nečinnosťou okresného súdu; ústavný súd však nevyhoviel tej časti s'ťažnosti, v ktorej s'ťažovateľka žiadala, aby prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov, pretože mu to už prikázal v konaní vedenom pod sp. zn. II. ÚS 532/2010.

11. S'ťažovateľka žiadala aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 15 000 € s odôvodnením, že doterajšia *„doba 20 rokov je neprimerane dlhá a ničím neospravedlniteľná a nezdôvodniteľná“*.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

12. Pri určení sumy primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadi úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu

došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za dôvodné priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky, najmä vzhľadom na bezdôvodnú nečinnosť okresného súdu považuje za primerané priznať v sume 2 000 €; vo zvyšku sťažnosti nevyhovelo jednak pre nedostatok dôvodov, pre ktoré by práve suma 15 000 € mala splniť kompenzačný účinok, a jednak už pre judikovanie primeraného zadosťučinenia vo veci iných sťažovateľov v tej istej veci (II. ÚS 532/2010), ktorí tvoria nerozlučné účasťstvo na žalovanej strane (§ 91 ods. 2 OSP), takže aj výška celkového finančného zadosťučinenia musí tomuto spoločenstvu zodpovedať.

13. Ústavný súd nepriznal sťažovateľke náhradu trov konania, pretože ich do rozhodovania o sťažnosti nevyčíslila (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 151 ods. 2 OSP); trovy právneho zastúpenia si preto sťažovateľka nahradí zo svojho (§ 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

14. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. apríla 2012